

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚEI

CONTENCIOSUL ADMINISTRATIV
(asistenți judiciari)

CURRICULUM

FORMATOR:

Eugenia FISTICAN,
Judecător la Curtea de Apel Chișinău

CHIȘINĂU – 2013

I. PRELIMINARII

Contenciosul administrativ ca instituție juridică asigură realizarea unor garanții fundamentale stabilite în Constituția RM și are drept scop contracararea abuzurilor și exceselor de putere ale autorităților publice, apărarea drepturilor persoanei în spiritul legii, ordonarea activității autorităților publice, asigurarea ordinii de drept. Orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

La rândul său, asistentul judiciar este angajatul instanței judecătorești care asistă judecătorul la exercitarea de către acesta a funcțiilor sale. Atribuțiile asistentului judiciar sînt expres prevăzute în art.47 din Legea privind organizarea judecătorească nr.514-XIII din 06.07.1995 cu modificările și completările ulterioare, care statuează expres că, asistentul judiciar colectează actele normative necesare judecătorului și altă informație necesară pentru judecarea dosarului distribuit judecătorului, generalizează problemele de drept în dosarele distribuite judecătorului respectiv și elaborează recomandări pe marginea problemelor legate de interpretarea și aplicarea legii, elaborează la indicația judecătorului proiecte de acte procesuale.

În această ordine de idei, pornind de la funcțiile contenciosului administrativ, precum și de la atribuțiile asistentului judiciar expres prevăzute de lege, prezentul curriculum este conceput să conțină informații cât mai actuale și utile, necesare asistenților judiciari în activitatea lor de zi cu zi, în scopul de a-i ajuta să însușească cât mai eficient actualul suport normativ, de a înțelege rațiunile reglementărilor legale a activității autorităților publice și ale persoanelor de drept privat care prestează servicii publice. Or, anume această activitate constituie obiectul controlului judecătoresc în cadrul instituției contenciosului administrativ.

Prezentul curriculum determină competențele profesionale necesare bunei organizări a activității instanțelor de judecată. Din această perspectivă studiul acestei instituții este orientat spre familiarizarea audienților cu modificările și completările care s-au produs în legislația contenciosului administrativ prin prisma modificărilor de ultimă oră operate în Codul de procedură civilă care, de rînd cu alte reglementări, completează Legea contenciosului administrativ, în scopul valorificării întregului potențial intelectual al audienților pentru a cultiva deprinderi practice de perfectare a proiectelor de hotărîri și încheieri, care se adoptă în cadrul înfăptuirii justiției administrative.

În acest context, disciplina propusă evidențiază problemele care argumentează instituirea în Republica Moldova a unei instituții de sine stătătoare de contencios administrativ, dezvăluie specificul procedurii, argumentează eficiența procedurii prealabile în contencios administrativ, evidențiază problemele ce țin de obiectul contenciosului administrativ, competența instanțelor de judecată în acest domeniu, dezvăluie specificul răspunderii în contencios administrativ, propune o analiză a legislației în vigoare, a practicii judiciare, inclusiv a Curții Europene pentru Drepturile Omului în domeniul contenciosului administrativ.

Prezentul Curriculum se axează pe trei niveluri comportamentale, cu divers grad de complexitate: cunoaștere, aplicare, integrare. Nivelul cunoașterii presupune acumularea cunoștințelor teoretice, aplicarea se referă la capacitatea de a interpreta corect legislația, capacitatea de a evidenția contradicțiile din actele normative și a propune proiecte de modificare a legislației, integrarea deja presupune aptitudini de aplicare în practică a cunoștințelor teoretice privind contenciosul administrativ.

Astfel, Curriculumul la disciplina *Contenciosul administrativ* reprezintă un material metodic-didactic ce determină competențele profesionale necesare ale asistenților judiciari în desfășurarea activității lor în cadrul instanțelor de judecată.

II. OBIECTIVELE GENERALE ALE DISCIPLINEI

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să cunoască noțiunea și conceptul contenciosului administrativ;
- să cunoască structura/cuprinsul hotărârii și încheierii judecătorești..
- să explice principiile și trăsăturile aplicabile contenciosului administrativ;
- să explice efectele nesoluționării în termen legal a unei cereri;
- să enumere actele administrative exceptate de la controlul judecătoresc;
- să cunoască subiecții cu drept de sesizare în contencios administrativ;
- să explice sensul noțiunii de „persoană vătămată” în contencios administrativ;
- să cunoască competențajurisdicțională a instanțelor de contencios administrativ;
- să explice particularitățile răspunderii în litigiile de contencios administrativ;
- să determine subiecții împotriva cărora pot fi înaintate acțiuni în contencios administrativ;
- să descrie particularitățile procedurii contenciosului administrativ;
- să descrie condițiile și termenele de înaintare a acțiunii în contenciosul administrativ;

La nivel de aplicare:

- să argumenteze natura juridică dualistă a contractului administrativ;
- să identifice obiectul acțiunii în contenciosul administrativ;
- să identifice subiecții cu drept de sesizare în contenciosul administrativ;
- să identifice persoanele care pot înainta acțiune în despăgubiri în contenciosul administrativ;
- să determine competența instanțelor de contencios administrativ;
- să determine criteriile rspunderii în litigiile de contencios administrativ;
- să distingă partea de motivare a hotărârii /încheierii judecătorești de celelalte părți ale acestor acte de dispoziție;

La nivel de integrare:

- să dobândească aptitudini practice în aplicarea legislației administrative în cadrul motivării hotărârilor /judecătorești pronunțate în materie de contencios administrativ;
- să perfecteze priopecte de hotărâri/încheieri;
- să dobândească aptitudini practice în efectuarea generalizărilor pe marginea unor anumite prbleme de drept din domeniul contenciosului administrativ și a practicii judicire.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Numărul de ore		Modalitatea de evaluarea	Responsabil de disciplină
C	S	Teste pentru verificarea cunoștințelor	Eugenia Fistican
4	10		

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

a) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de curs

Nr. crt.	TEMA:	Realizarea în timp (ore)
1.	Instituția contenciosului administrativ în Republica Moldova.	1
2.	Impactul modificărilor din legislația procesual-civilă asupra Legii contenciosului administrativ.	1
3.	Procedura examinării și împuternicirile instanței de contencios administrativ în cadrul exercitării controlului judecătoresc de legalitate.	2
TOTAL		4

b) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de seminar

Nr. crt.	TEMA:	Realizarea în timp (ore)
1.	Studii de caz privind obiectul acțiunii în contenciosul administrativ.	2
2.	Studii de caz privind subiecții cu drept de sesizare în contenciosul administrativ.	2
3.	Studii de caz privind împuternicirile instanțelor de contencios administrativ.	2
4.	Studii de caz cu întocmirea proiectelor de hotărâri și încheieri în materie de contencios administrativ.	4
TOTAL		8

V. OBIECTIVELE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

OBIECTIVELE DE REFERINȚĂ	CONȚINUTURI
– să cunoască noțiunea și conceptul contenciosului administrativ; – să descrie istoricul apariției și evoluției contenciosului administrativ în RM; – să explice principiile și trăsăturile aplicabile contenciosului administrativ; – să identifice diverse categorii de contencios administrativ; – să caracterizeze diversele sisteme de contencios administrativ.	<i>Tema 1. Instituția contenciosului administrativ în Republica Moldova.</i>
– să identifice obiectul acțiunii în contenciosul administrativ; – să cunoască structura logico-normativă a actului administrativ și să respecte procesul de elaborare și emitere a unui act administrativ; – să explice sensul contractului administrativ și să argumenteze natura juridică dualistă a acestuia; – să identifice trăsăturile și să distingă contractul administrativ de contractele civile; – să explice efectele nesoluționării în termen legal a unei cereri; – să enumere actele administrative exceptate de la controlul judecătoresc; – să cunoască subiecții cu drept de sesizare în contencios administrativ; – să explice sensul noțiunii de „persoană vătămată” în contenciosul administrativ; – să cunoască competența instanțelor de contencios administrativ; – să explice particularitățile răspunderii în litigiile de contencios administrativ; – să identifice persoanele care pot înainta acțiune în despăgubiri în contenciosul administrativ; – să determine subiecții împotriva cărora pot fi înaintate acțiuni în contencios administrativ; – să caracterizeze sancțiunile aplicabile în raporturile de contencios administrativ; – să descrie particularitățile procedurii contenciosului administrativ; – să descrie condițiile și termenele de înaintare a acțiunii în contenciosul administrativ;	<i>Tema 2. Impactul modificărilor din legislația procesual-civilă asupra Legii contenciosului administrativ.</i> 1. Obiectul acțiunii în contenciosul administrativ. 2. Subiecții cu drept de sesizare în contenciosul administrativ. 3. Competența instanțelor de contencios administrativ. 4. Răspunderea în litigiile de contencios administrativ. 5. Particularitățile procedurii contenciosului administrativ. <i>Tema 3. Procedura examinării și împuternicirile instanței de contencios administrativ în cadrul exercitării controlului judecătoresc de legalitate</i>

- să determine particularitățile procedurii prealabile în contenciosul administrativ; - să distingă contenciosul administrativ de alte proceduri contencioase; - să explice modul de constatare și examinare a cauzelor în procedura contenciosului administrativ.	
- să identifice obiectul acțiunii în contenciosul administrativ pe baza unor spețe concrete;	<i>Tema 4. Studii de caz privind obiectul acțiunii în contencios administrativ</i>
- să identifice subiecții cu drept de sesizare în contenciosul administrativ pe baza unor spețe concrete; - să întocmească proiecte de răspunsuri oficiale pe baza unor cazuri concrete.	<i>Tema 5. Studii de caz privind subiecții cu drept de sesizare în contenciosul administrativ.</i>
- să determine instanțele de contencios administrativ competente pe baza unor spețe concrete; - să întocmească proiecte de răspunsuri oficiale pe baza unor cazuri concrete.	<i>Tema 6. Studii de caz privind împuternicirile instanțelor de contencios administrative, competența instanțelor de contencios administrativ.</i>
- să determine răspunderea în litigiile de contencios administrativ pe baza unor spețe concrete; - să întocmească proiecte de răspunsuri oficiale pe baza unor cazuri concrete.	<i>Tema 7. Studii de caz cu întocmirea proiectelor de hotărâri și încheieri în materie de contencios administrativ. Studii de caz privind răspunderea în litigiile de contencios administrativ.</i>

VI. SUGESTII PENTRU ACTIVITATEA INDIVIDUALĂ A AUDIENȚILOR

- Studierea și rezolvarea spețelor;
- Formularea unor proiecte de acte de dispoziție ale instanței de contencios administrativ;
- Studierea legislației și a surselor bibliografice.

VII. EVALUAREA DISCIPLINEI

Evaluarea se va efectua la final sub formă de teste-grilă.

Mostră pentru evaluarea finală

TESTE-GRILĂ

1. Obiect al acțiunii în contenciosul administrativ poate fi:
 - a) actul normativ;
 - b) actul administrativ;
 - c) actul judecătoresc.

2. Subiect cu drept de sesizare în contenciosul administrativ poate fi:
 - a) persoana fizică;
 - b) persoana juridică;
 - c) atât persoana fizică, cât și persoana juridică.

3. Cererea prealabilă în procedura contenciosului administrativ se examinează de către:
 - a) organul emitent;
 - b) organul ierarhic superior;
 - c) fie organul emitent, fie organul ierarhic superior.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Acte normative:

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994.
2. Legea contenciosului administrativ nr.793 din 10.02.2000.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr.225-XV din 30.05.2003.
4. Legea cu privire la petiționare nr.190-XIII din 19.07.1994.
5. Legea privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28.12.2006.
6. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 04.07.2008
7. Legea cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale nr.523-XIV din 16.07.1999.
8. Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995.
9. Legea cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997.
10. Codul electoral al Republicii Moldova nr.1381-XIII din 21.11.1997.
11. Hotărîrea Comisiei Electorale Centrale cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedura de examinare și soluționare a contestațiilor de către organele electorale în perioada electorală nr.3353 din 20.07.2010

Literatura recomandată:

1. Alexandru I. *Administrația publică*. – București: Lumina LEX, 1999.
2. Alexandru I. *Administrația publică: Teorii. Realități. Perspective*. – București, 1999.
3. Alexandru I. *Studii de drept administrativ comparat*. – București: Lumina LEX, 2000.
4. Bălan E. *Domeniul administrativ*. – București, 1998.
5. Ciobanu V.M. *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*. Vol.II – București: Editura Național, 1997.
6. Cosmin D.D. *Procedura contenciosului administrativ*. – București: ALL Beck, 2002.

7. Cosmin D.D. *Recursul administrativ și contenciosul administrativ*. – București: ALL Beck, 2002.
8. Creangă I. *Curs de drept administrativ*. – Chișinău: Epigraf, 2003.
9. Deleanu I. *Proces civil*. – Iași: Chemarea, 1994.
10. Deleanu I. *Drept constituțional și instituții politice. Teoria generală*. Vol.I. – București, 1991.
11. Deleanu I. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol.II. – Iași: Chemarea, 1993.
12. Dvoracek M. *Drept administrativ. Noțiuni introductive*. – Iași, 1993.
13. Fistican E. și alții. *Administrarea eficientă a justiției*. – Chișinău, 2006.
14. Furdui S. *Procedura în cazurile cu privire la contravențiile administrative*. – Chișinău, 2000.
15. Ionescu R. *Drept administrativ*. – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1992.
16. Iorgovan A. *Drept administrativ*. Vol.II. – Editura Hercules, 1993.
17. Iorgovan A. *Tratat de drept administrativ*. Vol.1-2. – Editura Nemira, 1996.
18. Manda C. *Drept administrativ*. – București: VICTOR, 2000.
19. Măgureanu F. *Tratat de procedură civilă*. Ediția II. – București: ALL Beck, 1999.
20. Mrejeru T. *Contenciosul administrativ. Doctrină. Jurisprudență*. – București: ALL Beck, 2003.
21. Negoită A. *Drept administrativ și știința administrației*. – București: Atlas-Lex, 1993.
22. Orlov M. *Drept administrativ*. – Chișinău: Epigraf, 2001.
23. Pascari A., Fistican E., Crețu Gh. *Legea contenciosului administrativ, Comentariu*.
24. Popa V. *Drept public*. – Chișinău, 1998.
25. Preda M. *Autoritățile administrației publice*. – București: Lumina LEX, 1999.
26. Preda M. *Tratat elementar de drept administrativ român*. – București: Lumina LEX, 1996.
27. Prisăcaru V. *Contencios administrativ român*. – București: Editura ALL Beck, 2002.
28. Prisăcaru V. *Tratat de drept administrativ român*. – București, 1993.
29. Rarincescu C. *Contenciosul administrativ român*. – București: Editura Universală Alcai&Co, 1937.
30. Rusu I. *Drept administrativ*. – București: Lumina LEX, 2001.
31. Stelian Ivan, Bădescu M., Neagu A. *Administrația publică*. – București: Lumina LEX, 2002.
32. Șterbeț V., Pascari A., Pascari V. *Drept electoral. Îndrumar pentru judecători*. – Chișinău: Tipografia Sirius, 2005.
33. Verdinaș V. *Drept administrativ și instituții politico-administrative*. – București: Lumina LEX, 2002.
34. Verdinaș V. *Introducere în dreptul administrativ*. – București: Ediția Fundației România de mâine, 2002.
35. Zubco V., Pascari A., Creangă I., Cobășneanu V. *Ghidul cetățeanului în contenciosul administrativ*. – Chișinău: ULYSSE, 2003.
36. Zubco V., Pascari A., Crețu Gh. *Contenciosul administrativ*. – Chișinău: Cartier Juridic, 2004.

Practica judiciară:

1. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica aplicării de către instanțele de contencios administrativ a unor prevederi ale Legii contenciosului administrativ nr.10 din 30.10.2009 // Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.7-8, 2010.
2. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica examinării în contencios administrativ a litigiilor legate de aplicarea legislației vamale nr.4 din 24.12.2010 // Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1, 2011.
3. Notă informativă privind practica judiciară a CSJ de soluționare, în contencios administrativ, a litigiilor legate de atribuirea familiilor nou-formate a terenurilor de pământ

pentru construcția caselor individuale de locuit // Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.7-8, 2011.

4. Notă informativă privind practica judiciară a CSJ ce ține de examinarea, în contenciosul administrativ, a litigiilor privind contestarea de către notarii publici a refuzului Ministerului Justiției de a schimba teritoriul de activitate a notarului // Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.6, 2011.
5. Notă informativă cu privire la practica examinării de către CSJ, în contenciosul administrativ, a litigiilor legate de concedierea și restabilirea în funcție a unor funcționari publici.
6. Notă informativă cu privire la rezultatele generalizării practicii judiciare a CSJ în domeniul examinării de către instanțele judecătorești a pricinilor de contencios administrativ.

Arhiva Curții Supreme de Justiție

Arhiva Curții de Apel Chișinău